

HISTORIEN DER IKKE VIL DØ - SKANDALEN OM DE HEMMELIGE DANSKE FORSØG af Alex Frank Larsen

Alex Frank Larsen er journalist, forfatter af 20 bøger og TV-producent på 35 TV-dokumentarer med hang til at grave kontroversielle sager frem i lyset. Hædret med en række priser for sin journalistik, herunder Tamilsagen, der førte til Schlüter-regeringens fald. Tildelt Cavling-prisen 1987 "for hans stædige og vedholdende journalistik omkring behandlingen af patienter, som har fået LSD i medicinsk sammenhæng. Det er komiteens opfattelse, at det førte til lovgivningen i 1986 om erstatning til LSD-ofre".

Han var dæleme svær at overbevise, denne Stanislav Grof. Verdens førende LSD-terapeut var i København for at bakke op om udgivelsen af det fjerde bind i sin serie 'Den Indre Rejse', denne gang med undertitlen "oplevelser hinsides hjernen". Derfor havde Borgens Forlag inviteret en række medier til reception i lokalerne på Valbygårdsvej.

Højest overraskende var jeg blevet bedt om at sidde til højbords mellem den tjekkisk-amerikanske psykiater og hans daværende hustru Christina Grof. Jeg var åbenbart udvalgt til at konversere med de to æresgæster. Ja, det lyder godt nok blæret – men der kunne kun være én forklaring: At jeg gennem to år fra 1983 havde skildret lægernes misbrug af LSD på psykiatriske patienter på Frederiksberg Hospital i en lang række artikler i Information og en TV-dokumentar i DR med titlen 'De Sprængte Sind'.

Nogen må have hvisket om mit arbejde til de to Grof'er. Men da jeg i få ord skildrede for dem, hvordan lægerne på Frederiksberg efter eget udsagn havde givet LSD til 400 patienter uden psykoterapi, uden forberedelse eller efterbehandling og med tragiske følger i form af uforløste dødsoplevelser, en række selvmord og sågar et drab i direkte forbindelse med LSD-indtagelsen, stirrede Stanislav Grof vantrø på mig.

"Really? Are you kidding?"

Det var tydeligt, at han ikke troede mig over en dørtærskel. Stanislav Grof baserede sin egen erfaring med LSD på cirka 4.500 sessioner og dybtgående analyser på begge sider af Jerntæppet, først som psykiater i Tjekkosllovakiet og efter 1967 i USA.

Min erfaring var en journalistisk nysgerrighed og forbløffelse over,

hvordan visse danske læger i 14 år (1960-1974) med vilje kunne udsætte deres intetanende patienter for det mest psykoaktive stof, og at samfundet som helhed bare lukkede øjnene for følgerne af lægernes uetiske og horrible eksperimenter.

Vores to præmisser kunne ikke forenes. Grof kunne ikke forestille sig, at nogen læge eller psykiater kunne agere, som jeg beskrev. Det var helt udelukket, mente han – om ikke andet, så fordi den måde at bruge LSD på ikke ville virke. Mit udgangspunkt var respekt for Grofs udforskning af det menneskelige sind og en undren over, at hans erkendelse ikke strakte til at se virkeligheden på Frederiksberg i øjnene.

Vores første møde i Valby følte som en slags genopførelse af scenariet, hvor den lidt for smarte walisiske reporter med det påtagede navn Henry Morton Stanley dybt inde i Afrika møder David Livingstone. Den skotske opdagelsesrejsende har søgt efter Nilens kilder, en af klodens og menneskelivets store hemmeligheder. 'Livets flod', så at sige. Journalisten har bevæget sig i civilisationens pulserende og grumsede hverdagsliv og har påtaget sig at finde den forsvundne missionær og rapportere om dennes opdagelser af natur og mennesker. Så her sad vi, fra hver sit udgangspunkt.

Dr. Grof, I presume?

CHOK UDEN TERAPI

Billedet er naturligtvis karikeret, men Grof ville hellere tale om sin og hustruens nye bog om den stoffri holotropiske åndedrætteteknik (*Holotropic Breathwork*, af græsk for at stræbe mod helhed), som han og hustruen havde udviklet, efter at LSD-psykiatri var lagt på hylden. Jeg ville gerne have ham til at forholde sig til det svigt mod patienterne, som danske læger og myndigheder havde begået med misbruget af LSD. Uden et åbent opgør ville hele LSD-skandalen blive fejtet ind under gulvtæppet, og stoffets mulige potentiale forblive begravet, argumenterede jeg.

Så det blev et kompromis. Grof anerkendte min viden om de konkrete forhold, men ville selv tale mere generelt. Derpå tog vi fat på interviewet, bragt i Information den 19. oktober 1985. Her et par udpluk. Først om Frederiksberg-lægernes praksis med at udsætte intetanende patienter for et chok med LSD.

Grof:

"Fra hvad vi nu ved, er det ikke den rigtige måde at bruge det på. Historisk må man forstå, hvordan sådan noget kan ske. Det kommer ud af den bedste, eller værste, psykiatriske tradition med at bruge meget skræmmende, drastiske

teknikker som insulinchok, elektrochok osv. Der er en tradition for denne biologiske tænkemåde, og jeg er sikker på, at de folk, der benyttede metoden, fortsatte denne tradition. De første forsøg med LSD på alkoholikere gik ud på at give folk en afskrækkende oplevelse. Senere fandt man ud af, at hvis stoffet skulle hjælpe, skulle man styre mod en positiv helbredende oplevelse, og det skulle foregå under omgivelser, der støttede patienten.”

— Hvordan ser De på visse psykiateres tro på, at LSD kunne bruges uden nogen ledsagende terapi?

”At diskutere, om LSD er forfærdeligt farligt eller forfærdeligt nyttigt, giver lige så megen mening som at diskutere, om en kniv er farlig. Man må skelne mellem, om det er en kirurg eller en morder, der bruger kniven, om det er en husmor, der skærer salami med den, eller en kunstner, der skærer i træ. Det samme med LSD og andre bevidsthedsstoffer. Man må se på, hvilke farer der er forbundet med stoffet i sig selv, uanset hvordan man bruger det, og hvad der sker afhængigt af personerne og omstændighederne.

Jeg havde et meget frustrerende arbejde, da jeg prøvede at finde ud af, hvad der er det gennemgående element i enhver LSD-session. Jeg analyserede et antal journaler, og jo mere jeg undersøgte, des mindre fandt jeg. Alt menneskeligt muligt kan opleves under LSD, intet bestemt sker. Stoffet er kun en katalysator. Derfor må man analysere hver enkelt situation: Hvem tager det, hvad er personens historie, personlighedens struktur, hvem giver det, til hvilket formål, under hvilke omstændigheder osv. Det er en nødvendig forudsætning.”

Efter interviewet forærede Grof mig sin nye bog med en personlig hilsen. 10 måneder senere mødte jeg ham igen til et interview (Information den 16. august 1986), denne gang under indtryk af atomulykken på Tjernobyl-kraftværket i det nuværende Ukraine i april samme år, så det handlede mere om globale paradigmeskift i bevidsthed og naturvidenskab. Et nyt tankesæt. Ting er ikke sig selv, de er ved at blive til noget andet, filosoferede han. *”Jeg er ikke Grof, jeg er grofing.”*

40 ÅR MED LSD

Mit journalistiske arbejde med LSD begyndte ved en tilfældighed og har ført mig vidt omkring i Europa, USA og Canada. Siden 1983 har jeg mødt en lang række patienter, læger, forskere, jurister, embedsfolk og politikere, skrevet et hundredtal af artikler, holdt en sværm af stikkende foredrag og medvirket på konferencer, i radio, TV og podcasts. Og som denne bog beviser, er arbejdet her 40 år senere stadig i gang, og mere er på vej. Min bog "De Sprængte Sind. Hemmelige forsøg med LSD" fra 1985 er for længst udsolgt og lever kun videre i slidte eksemplarer på landets biblioteker og som e-bog.

Den første udfordring på min lange rejse var at finde ud af, hvad der var foregået på LSD-psykiatriens danske arnesteder, senere i udlandet. Dernæst at konfrontere de ansvarlige og om muligt komme de sagesløse ofre til undsætning. Det holdt hårdt, hele vejen, så hvorfor blive ved så mange år efter?

Fordi jeg aldrig har betragtet LSD og beslægtede stoffer eller teknikker som onde. Det afgørende er, som Stanislav Grof viser med sin kniv-metafor, hvordan de anvendes. Der er både individuelle og videnskabelige erfaringer, som tilsiger at give terapien en ny chance under anderledes sikre og etisk forsvarlige vilkår. Det var visse læger, der fejlede, langt mere end stoffet.

Men tilbage til start, som det hedder i Matador.

Det var et tidligere interview, der i sommeren 1983 kickstartede min interesse for LSD, da jeg opsøgte psykiater og overlæge Fini Schulsinger, som netop var blevet valgt som generalsekretær for den internationale sammenslutning af psykiatere. Han udtrykte sig kritisk over for politisk misbrug af psykiatri, der både øst og vest for Jerntæppet angiveligt blev udnyttet til at lukke munden på systemkritiske eller besværlige medborgere.

Det reagerede en yngre gårdejer fra Als på, da han havde læst artiklen i Information. Gunnar Sandvei ringede og fortalte, at det samme var sket i Danmark under den periode med LSD, som var stoppet med et reelt, men ikke formelt forbud 10 år tidligere.

Gunnar Sandvei havde været en af de 400 LSD-patienter på Frederiksberg Hospitals afdeling D og må tildeles æren for, at den danske LSD-affære overhovedet kom frem.

Konstellationen af Fini Schulsinger og Gunnar Sandvei blev min indgang til begrebet LSD, som jeg ellers kun kendte overfladisk til fra hippie- og flowerpower-kulturen fra midten af 1960'erne, da jeg var anderswo engageret som 19-årig værnepligtig sergent i flyvevåbenets raketforsvar.

Schulsinger/Sandvei er også på særegen vis de to nøgler, der åbner til forståelsen af hele det komplekse fænomen, som LSD udgør.

Sandvei havde nøglen til afsløring af de umenneskelige eksperimenter og mishandlinger i de kolde kældre på Frederiksberg, mens Schulsingers navn førte mig på sporet af den amerikanske efterretningsgigant CIA's rolle i udforskningen og anvendelsen af LSD og andre teknikker til hjernevask, og dermed den kolde krig mellem stormagterne i Øst og Vest. Fælles for disse to spor er den inhumane og ekstreme udnyttelse af mennesker som forsøgskaniner. USA for at overgå Sovjet og Kina i våbenkapløbet, hos psykiaterne på Frederiksberg for at finde et tryllemiddel mod psykiske lidelser.

De to spor må i sagens natur forkortes i dette essay. Men lad os starte med begyndelsen, dengang Europa stod i flammer.

HISTORISKE EKSPERIMENTER

I det tyskbesatte Danmark fejrede kronprins Frederik og hans svenske hustru Ingrid 3-års fødselsdag for deres førstefødte, den nuværende dronning Margrethe II. Datoen var den 16. april 1943.

Samme dag blev LSD opdaget i det neutrale Schweiz af den 37-årige kemiker Albert Hofmann. På Sandoz-laboratoriet i Basel blev han pludselig svimmel, da han uforvarende fik noget af test-stoffet i sig. Han måtte tage hjem og lagde sig, mens han "blev overskyldt af en uafbrudt strøm af fantastiske forestillingsbilleder, der var usædvanligt plastiske og levende". Tre dage senere slugte han med vilje, hvad han selv troede var en lille dosis lyserg-syre-dietyl-amid, 250 *gamma* eller milliontedele, og blev ramt af et decideret LSD-trip med en ret stor dosis. I den tilstand bad han sin assistent om at følge ham hjem. På grund af krigen var bilkørsel forbudt, så de måtte cykle gennem Basel i den skarpe eftermiddagssol. Derfor mindes den 19. april historisk som *Bicycle Day* – og i mindre grad som den dag, da jøderne i Warszawas ghetto samtidig indledte deres opstand mod nazisterne.

Små 300 kilometer øst for Basel var tyske læger på samme tid i færd med at teste virkningen af *meskalin* på fanger i kz-lejren Dachau. Stoffet stammer fra den mexianske peyote-kaktus, som har nogle af de samme virkninger på psyken som LSD. Nazi-lægerne ville med deres dybt uetiske eksperimenter undersøge, om meskalin eller lignende stoffer kunne bruges til "at fjerne viljen hos den undersøgte person" og få kontrol over den menneskelige bevidsthed, så det kunne bruges i krig.

Også i USA blev der samtidig forsket i stoffer som meskalin, plantegiften *skopolamin*, der rammer nervesystemet, og især marihuana. Her

var formålet ligeledes at finde et 'sandhedsserum' til krigsbrug. Derfor var udforskningen overladt til USA's første efterretningsorgan OSS, der var dannet i 1942 og blev forløberen for CIA i 1947. Alt foregik i dybeste hemmelighed med samme TOP SECRET-klassifikation som udviklingen af USA's atomvåben i *'The Manhattan Project'*.

Ved krigens slutning rejste amerikanske tropper og forskere gennem de tyske kz-lejre og bragte rapporterne om kz-eksperimenter hjem til USA, herunder forsøgene i Dachau og Mauthausen med hypnose og meksalin. Samtidig sikrede de sig, at nogle af de kyndigste nazi-læger ikke kom på anklagebænken ved Nürnberg-processen mod 23 nazi-læger, hvoraf syv blev dømt til døden, og ni sat i langvarigt fængsel for forbrydelser mod menneskeheden. I stedet blev tyske og japanske eksperter i biologisk og kemisk krig, ligesom raketeksperten Wernher von Braun, lempet til USA for at bruge deres viden i den forestående kolde krig mod de kommunistiske stater.

MIND CONTROL

Der gik seks år fra Albert Hofmanns opdagelse af LSD, før stoffet dukkede op i USA, bragt til et psykiatrisk hospital i Boston i 1949 af en østrigsk læge. Så fik CIA travlt.

Cheferne frygtede, at Sovjet og andre østlande i mellemtiden havde fået adgang til LSD. Toplederne talte om et *'mind control gap'*, og uhyggen bredte sig i Washingtons korridorer. Alene tanken om et russisk forspring skabte panik hos CIA-cheferne, så de satte sig på distributionen og sikrede, at Hofmann og medicinalfirmaet Sandoz kun udleverede LSD til læger og institutioner, som CIA havde godkendt. Sandoz var til gengæld interesseret i at få stoffet udforsket og ville give det gratis til modtagere, som CIA havde accepteret.

Det fik CIA til at opskalere sin interesse for begrebet 'mind control'. Tjenesten opbyggede et gigantisk netværk af hemmelige fonde og forskningsorganer fra 1950 under kodenavnet BLUEBIRD, senere ændret til ARTICHOKE, og med en underskov af filialer med navne som MKULTRA, MKDELTA, MKNAOMI og MKSEARCH, som ikke var underlagt normale kontrolmekanismer fra amerikanske myndigheder. Desuden postedes skjulte CIA-midler ind i private fonde som 'Josiah Macy Foundation' og 'The Geschickter Fund for Medical Research'. Herfra kunne førende godkendte forskere hente beløb til at afprøve og udvikle raffinerede militære og medicinske metoder til påvirkning af individer og hele samfund.

Denne del af historien er belyst gennem et dygtigt arbejde af den

amerikanske freelancejournalist og forfatter John Marks og hans researchere. I kølvandet på Watergate-affæren og præsident Nixons afgang besluttede præsident Gerald Ford at lade en kommission ledet af vicepræsident Nelson Rockefeller undersøge CIA's ulovligheder – og begrænse skaderne herfra. USA's senat satte Edward Kennedy i spidsen for høringer med vidneudsagn fra tidligere CIA-ansatte.

John Marks gik sammen med advokater i gang med at søge aktindsigt efter USA's 'Freedom of Information Act' og fik derved adgang til 16.000 CIA-dokumenter, men inden da var mindst dobbelt så mange destrueret af CIA. De mange dokumenter danner grundlag for John Marks' bog 'The Search for the "Manchurian Candidate"', som ifølge samme Ted Kennedy "har udrettet mere, end hvad to Senats-komiteer har kunnet". Og så er Marks' 10 kasser med dokumenter kun en brøkdel af de 130 kasser, som siden er frigivet og ikke indgår i bogen.

Jeg var i 1984 på rundrejse i USA og Canada og fik lov at trække på Marks'holdets dokumentation til mine afsløringer af den danske LSD-skandale. Her faldt jeg også over beviserne for, at flere danske forskere, blandt dem Fini Schulsinger, har fået penge fra CIA's hemmelige dækfonde, formentlig uden at kende sammenhængen.

LSD SOM VÅBEN

Hvad CIA gik efter, var et nyt magtfuldt våben, og alle teknikker til manipulation af bevidstheden blev inddraget. Psykiatri, psykologi, biokemi og neurologi lå nærmest for, og hypnose havde længe haft interesse. Men også telekinese, magiske svampe, parapsykologi, voodoo og alskens okkulte fænomener fik CIA's bevågenhed.

På det psykiatriske område efterspurgtes alt nyt og uprøvet inden for hypnose, elektrochok, lobotomi, elektrosvøvn, løgnedetektorer, bedøvelse og bevidsthedsmanipulation.

I centrum stod dog ubestridt forsøg med det højpotente og mystiske LSD og beslægtede stoffer som psilocybin. Stofferne blev genstand for en mangesidet afprøvning, som en veritabel hærske af psykiatere udførte blandt patienter, stofmisbrugere, fængselsfanger, soldater, prostitutionskunder, 'manden på gaden' og højtrangerede amerikanske officerer. Rapporterne gik tilbage til CIA, der hele tiden søgte og fik nye ideer til at teste LSD.

Der var frit valg på alle hylder, som da den skotske psykiater Ewen Cameron – tidligere præsident for både verdens, USA's og Canadas sammenslutning af psykiatere – fik store summer gennem det CIA-skabte Society for the Investigation of Human Ecology til at gå hinsides enhver

medicinsk, etisk og human grænse over for mindst 54 intetanende patienter på McGill University i Montreal.

Først dopede han dem i 15-30 dage med overdoser af barbiturater, så de konstant sov. Det kaldte han søvnterapi. To-tre gange i døgnet blev de vækket og fik elektrochok med en styrke på 20-40 gange den normale. Formålet var at blæse hukommelsen om deres psykiske lidelse ud af hjernen. Det kaldte han '*depatterning*'. Han isolerede patienterne i ugevis for at gøre dem til zombier med '*sensory deprivation*' og for, med hans egne ord, at: "benytte LSD-25 og andre lignende stoffer til at nedbryde det aktuelle adfærdsmønster". Dernæst forsøgte han at omprogrammere patienternes bevidsthed ved ren hjernevask med en konstant kørende højttaler i rummet – kaldet *psychic driving*.

Ewen Cameron havde i Nürnberg mentalundersøgt Hitlers stedfortræder Rudolf Hess og var medlem af det team af læger, der undersøgte de tyske nazi-læger. Han var med til at udforme 'Nürnberg-deklarationen', der som sit første af ti krav fastslår, at "forsøgspersonens frivillige samtykke er en absolut nødvendig betingelse".

Jeg opsøgte Velma Orlikow og andre af hans ødelagte patienter i Canada og fik deres grumme historier, men man skal faktisk så langt væk derfra som til Danmark og Frederiksberg for at finde noget, der i grusomhed kan sammenlignes med Camerons eksperimenter.

DOBBELTMORD

Hvordan kunne det overhovedet gå til, at LSD kunne havne på Frederiksberg og blive brugt mod den vel nok største patientgruppe i verden?

Einar Geert-Jørgensen var en kendt skikkelse i amerikanske lægekredse, da han i 1947 var i USA for at blive æresmedlem af The American Medical Association og valgt til selskabet Alfa Omega Alfa (The Honor Medical Society), en hædersbevisning til læger, for "*dedication to the profession and art of healing*".

Fire år senere kom hans navn på alles læber, da den 28-årige dømte nazist og landsforræder Palle Hardrup i marts 1951 gik ind i Landmandsbanken på Nørrebrogade og under et væbnet røveri skød og dræbte to af bankens ansatte. Under fængslingen og det senere retsopgør hævdede han at være hypnotiseret til røveriforsøget af en tidligere cellekammerat i Horsens Statsfængsel, den otte år ældre Bjørn Schouw Nielsen, der var dømt som vaneforbryder og havde været i tysk tjeneste under besættelsen.

Under det fire år lange retsopgør blev Einar Geert-Jørgensen sat til at mentalundersøge Bjørn Schouw Nielsen, mens hans kollega Paul Reiter undersøgte Palle Hardrup. De to overlæger havde været kolleger på

Kommunehospitalets psykiatriske afdeling i årene 1942-50, da Geert-Jørgensen fortrak til Frederiksberg. Det var to heftige temperamenter, der stødte sammen. Geert-Jørgensen var søn af en grundtvigiansk præst, Reiter praktiserende katolik og en overgang munk i et benediktinerkloster.

Begge var stærkt optaget af hypnose. Under sagen om de såkaldte hypnosemord blev de rygende uenige. Geert-Jørgensen hævdede, at det ikke var muligt at hypnotisere nogen til at begå en handling mod deres vilje, Reiter fastholdt det modsatte. Den endelige dom i 1955 blev et kompromis: Hardrup blev idømt forvaring, og Schouw Nielsen fængsel på livstid for at tilskynde til forbrydelsen. De blev begge løsladt i 1967.

Sagen og diskussionen vakte røre langt uden for Danmarks grænser og især i USA, da Paul Reiter i 1958 fik udgivet sin mentalanalyse på engelsk i Springfield, Illinois.

Med andre ord var Einar Geert-Jørgensen velkendt af CIA, da han i 1959 faldt over en amerikansk artikel og begyndte at interessere sig for LSD. Han søgte Sundhedsstyrelsen om tilladelse til at bruge stoffet hos sine patienter på Afdeling D, men fik afslag i oktober 1960. I stedet skaffede han stoffet via kontakter gennem et dansk grossistfirma, der hverken handlede med medicin eller alternative lægemidler, men sprøjtegifte mod bladlus og utøj. To af giftene kom fra Sandoz i Schweiz, der underhånden skaffede LSD til lægerne på Frederiksberg. Det tyder på, at CIA havde godkendt leverancen, hvormed Frederiksberg-lægerne gav patienterne LSD gennem et halvt år, før de fik Sundhedsstyrelsens tilladelse.

Inden da kørte Einar Geert-Jørgensen med sine unge reservelæger Herluf Andersen, Ketty Kjærbye Kristensen og Knud Peter Knudsen til den anerkendte tyske LSD-professor Hanscarl Leuner i Göttingen. Ifølge Geert-Jørgensen var de på studieophold i to uger. Nej, to dage, erklærede Leuner over for mig og mit TV-hold. Professoren tilføjede, at han udtrykkeligt advarede danskerne imod at bruge LSD, som de havde tænkt sig – dvs. uden terapi, grundig forberedelse og efterbehandling.

"Det var et hårdt slid for mig at overbevise Dr. Jørgensen om, at stoffet kun er et hjælpemiddel til psykoterapi," sagde han. Men Geert-Jørgensen blev ikke overbevist. Tværtimod – og det er hele denne histories store tragedie – ville han bruge sine intetanende patienter som forsøgsofre for at bevise, at LSD i sig selv kunne kurere dem, uanset hvad de fejlede.

Introduktionen af LSD i Danmark fik et gevaldigt opsving i sommeren 1961, da Christiansborg åbnede sine tunge døre for den 14. internationale kongres for anvendt psykologi med Dansk Psykologforening som

medarrangør. Hele 1.100 psykologer deltog og hørte på den britiske forfatter Aldous Huxley ('Fagre Nye Verden') og den amerikanske psykolog og 'LSD-profet' Timothy Leary, da de plæderede for psykiatrisk brug af LSD og lignende stoffer, som Leary delte ud på kongressen.

Blandt deltagerne på Christiansborg var psykiateren Fini Schulsinger, dengang chef for Psykologisk Institut på Kommunehospital og som nævnt i 1983-89 valgt som generalsekretær for den internationale sammenslutning af psykiatere, WPA. Inspireret af Huxley og Leary startede Schulsinger en række forsøg med psilocybin, som blev finansieret af CIA's dækfonde, der også støttede hans forskning i skizofreni blandt børn – som min DR-kollega Per Wennick, med min assistance, kunne dokumentere i TV-dokumentaren 'Jagten på mig selv' (december 2021).

SANDVEI

Det var i denne tidlige fase af den danske LSD-epoke, at den 21-årige sønderjyde Gunnar Sandvei søgte lægehjælp. Han var 21 år og elev ved Landbohøjskolen på Frederiksberg, men plaget af tvangstanker og en ubændig vasketrang, der ødelagde hans studier. På grund af ventetid på Rigshospitalet opsøgte han den nærmeste psykiater, den kendte modelæge Einar Geert-Jørgensen på Frederiksberg Hospital. Sandvei kom i afspændingsbehandling på overlægens privatklinik i villaen på Drosselvej, ikke langt fra sygehuset. Men efter 19 behandlinger med blandt andet librium og hypnose stoppede overlægen sine behandlinger.

I efteråret 1961 ringede Geert-Jørgensen og tilbød en ny, risikofri og meget lovende behandling. Han nævnte ikke LSD eller det kommende forløb, men ville overlade patienten til reservelæge Ketty Kjærbye Kristensen. Hun indkaldte Gunnar Sandvei til at stille hos en sygeplejerske i et lille kvistværelse på hospitalet. Her fik han et glas vand med 50 gamma LSD og blev lagt på en briks. Det samme skete for fire-fem andre patienter i naboværelserne. Ingen af dem fik at vide, hvad de drak, eller hvordan det ville virke.

En uge senere blev Gunnar Sandvei indkaldt igen, denne gang til en dosis på 80 gamma, og sådan fortsatte det med stigende doser. Den sjette gang ringede han for at melde afbud, men Ketty Kjærbye påstod, at det ville ødelægge hans chancer for at få det bedre, og overtalte ham (i journalen: "taler dunder for ham") til at møde frem. Nu med 180 gamma LSD i kroppen gik det galt. Sandvei oplevede sit livs mareridt og sin egen død, blev overmandet af tre tililende portører, men kæmpede sig fri og klamrede sig til to varmerør, der gav ham andengradsforbrændinger på hænder og arme.

Oplevelsen forlod ham aldrig. Geert-Jørgensen og hans souschef Mogens Hertz prøvede at dulme eftervirkningerne med Valium og et sovjetisk apparat med elektroder på tindingen til såkaldt elektrosøvn, der ifølge Sandvei kun gjorde ondt værre. Han blev undersøgt på Rigshospitalet af overlæge Thorkil Vanggaard, der skrev, at LSD-oplevelsen kun har "... resulteret i en frigørelse af konfliktsuelle affekter og angst...".

Gunnar Sandvei var mærket resten af livet og blev nægtet hjælp af læger, Sundhedsstyrelsen, Retslægerådet, domstolene og skiftende ministre, der ud af det blå hævdede, at den form for LSD-praksis ikke var forsøg, men gennemprøvet og anerkendt som behandling i udlandet.

Gunnar Sandveis liv blev forpestet af flashbacks, han blev ruineret, måtte opgive slægtsgården på Als og se sine børn blive forsømt og familielivet gå i opløsning.

Noget lignende og ofte værre oplevede flere hundrede patienter med vidt forskellige problemer eller tilstande de næste 11 år på Afdeling D, hvorfra de slingrende som anskudte fugle vaklede ud af, hvad de beskrev som rædselskabinettet.

Sandt at sige var Gunnar Sandvei ikke den danske patient, der kom ud for de groveste overgreb, men nok den, der havde viljen til og de bedste forudsætninger for at gøre op med lægernes misgerninger og myndighedernes falske melodier.

I sin omtale af Ewen Camerons ulyksalige eksperimenter i Canada skriver John Marks, at Cameron så *psychic driving* som et middel til at skabe direkte og kontrollerede ændringer i personligheden uden at skulle løse patientens konflikter eller lade hende genopleve tidligere traumer. "Så vidt vides, accepterer ingen psykolog eller psykiater i dag dette synspunkt," tilføjede Marks.

I samme ombæring gætter John Marks på, at "ingen anden LSD-forsker nogensinde har udsat sine patienter for LSD-trip uden at overvåge dem".

Det kan kun skyldes, at han dengang ikke var opmærksom på, hvad der gik i svang på Frederiksberg, hvor fire patienter drak LSD i et glas vand og blev lagt alene i hver sit kælderrum, mens en sygeplejerske sad vagt ude på gangen. Eller at Geert-Jørgensen & Co. lod flere hundrede patienter lide under voldsomme LSD-mareridt for at bevise, at LSD i sig selv kunne løse deres problemer.

Men John Marks havde så heller ikke hørt om Knud Peter Knudsen.

TANKEMYLDER

Einar Geert-Jørgensen var maniodepressiv. I sine depressive perioder lå han under dynen, utilnærmelig og fraværende. Til andre tider var han en dynamisk bulderbasse, der var vild med sigøjnermusik og en kendt skikkelse i det københavnske selskabsliv. Hans forestillinger om LSD som en alsidigt helbredende kur smittede af på hans yngre kolleger. De fik tildelt hver sine patienter og kunne tilkaldes, når patienterne i nabo-bygningens kælderrum reagerede fysisk på LSD-oplevelserne.

Den 35-årige turnuskandidat Knud Peter Knudsen fik således ansvaret for en ung kvinde, som fra første færd modsatte sig LSD-oplevelsen, fordi den genkaldte og mangedoblede hendes skræk for en mandlig bekendt, der chikanerede og forfulgte hende. Derfor lod Knudsen hende bæltefiksure, mens han under de følgende fire sessioner sprøjtede LSD i hendes lår. Få timer efter den sidste session flygtede hun fra hospitalet og dræbte den ubehagelige mand med sin brødkniv.

Lægerne fortav over for politiet enhver hentydning til LSD og løj konsekvent over for retten om forløbet. De påstod, at drabet skete tre dage efter LSD-indsprøjtningen.

Mens politiet i mange uger forblev uvidende om LSD-elementet, kontaktede Einar Geert-Jørgensen straks Sandoz' hovedkontor i Basel. Firmaets videnskabelige afdeling meldte tilbage, at der ikke tidligere var rapporteret om drab begået under eftervirkningerne af LSD.

Geert-Jørgensen skrev, at "det var en trøst for afdelingen, at det var en blackmailer og ikke et værdifuldt menneske, som blev myrdet". I sin erklæring til retten konkluderede han, hvad han mente, der skulle ske med kvinden: "En fortsat LSD-behandling vil jeg finde indiceret".

End ikke denne tragedie kunne mane lægerne til forsigtighed. Tværtimod fik Knud Peter Knudsen lov til at iværksætte "En ny metodik ved LSD-behandlingen", som hans overskrift lød i Nordisk Psykiatrisk Tidsskrift.

Hans nye idé opstod, da han oplevede, at patienter med afvigende seksualitet – en transvestit, en biseksuel ekshibitionist og andre med "vrangforestillinger" – ikke kunne "indleve sig i den seksuelle afvigelse", når de fik høje doser LSD. Det skyldtes, mente Knudsen, at der opstod et "tankemylder", som blokerede for den seksuelle fantasi. "Bedring er indtrådt efter få behandlinger, når den dosis, der fremkalder stærkt tankemylder, er fundet," skrev han.

I stedet for et glas vand benyttede han LSD i en sprøjte. Han startede med at injicere 80 gamma. Hvis ikke "tankemylderet" viste sig inden for en halv time, supplerede han med 70 gamma ekstra, og sådan

fortsatte han med serielle indsprøjtninger, indtil patienten gik bananas.

"Der stiges som regel ikke yderligere, når der er gået 2½ time efter første dosis. Hvis tankemyldertilstanden ikke indtræder ved første behandling, startes ved den følgende behandling med den samlede dosis fra sidst. Dosis for opnåelse af den ønskede tilstand har ligget mellem 100 og 750 gamma LSD," skrev Knudsen i sin første rapport om 35 patienter i en 'forsøgsgruppe' (Geert-Jørgensens udtryk) på Frederiksberg og tre afdelinger på Sct. Hans i Roskilde, som var ofre for hans specielle eksperiment med LSD-doser op til 1600 gamma.

Stoltheden over denne bedrift lyser ud af hans artikler, og med Einer Geert-Jørgensen som nyvalgt formand for Dansk Psykiatrisk Selskab kunne unge Knudsen præsentere sine erfaringer ved et foredrag i selskabet. Senere på engelsk for 180 nordiske kolleger i Göteborg. Drabet blev med tiden et af de mest citerede mysterier i LSD-terapiens historie.

Nogle år senere droppede han lægegerningen og begyndte at studere teologi i Århus. Jeg opsøgte ham i lejligheden i Viborg, men han havde ingen kommentarer til sit virke som LSD-læge. Hvad ville han så sige til sine patienter, der havde fået deres liv ødelagt gennem hans forsøg?

"At de må søge trøst i kirken".

INVITATION FRA CIA

Einer Geert-Jørgensen opfordrede sine unge læger til at skrive om deres erfaringer med LSD i lægefaglige tidsskrifter, en del af dem på engelsk. Selv var han en flittig, men ikke specielt sanddru skribent.

For lederne af CIA's store netværk af fonde og forskningsorganer samlede interessen sig især om LSD-læger, der gik utraditionelle veje i deres udforskning af stoffet. Derfor også om forsøgene på Frederiksberg og Sct. Hans.

I 1965 blev lægerne herfra inviteret til en stor konference i New York, arrangeret af lægen og den førende CIA-agent på psykiatriens område, Harold A. Abramson. Geert-Jørgensen lod sin assisterende overlæge Mogens Hertz repræsentere Afdeling D på South Oaks Hospital. Her fortalte Hertz om sin undersøgelse af 60 danske patienter og deres indlæringsevner efter påvirkning af LSD. Han sagde, at mange træk i patienternes tilstand "svarer til dem, der er rapporteret om i eksperimenter med berøvelse af sanserne og hjernevask". Med andre ord: De mindede om Ewen Camerons patienter.

Adspurgt om standarderne for LSD-arbejdet på Frederiksberg svarede han, at de var unikke og "meget primitive", og han var glad for, at

der ikke blev stillet de samme krav til LSD-lægerne som i USA. Mogens Hertz' udtalelser er gengivet i Harold A. Abramsons 700-siders værk 'The Use of LSD in Psychotherapy and Alcoholism'.

Mogens Hertz overtog jobbet som chef på Afdeling D i 1968, da den 70-årige Einer Geert-Jørgensen fik sit Ridderkors og noget vrangvilligt måtte gå på pension. Han forsøgte at få Sundhedsstyrelsen til at tillade LSD til en håndfuld resterende patienter og havde Politikens lægemedarbejder som sin ukritiske klakør, men fik afslag fra myndigheder og kolleger.

Sundhedsstyrelsen og skiftende ministre har hårdnakket nægtet at erkende, at der på Frederiksberg foregik ulovlige forsøg med LSD. Genembruddet kom, da en kilde opfordrede mig til at læse Einar Geert-Jørgensens kapitel i en bog til den norske kollega Gordon Johnsens 70-års dag tilbage i 1975. Her stod det sort på hvidt, hvad de danske læger foretog sig, når de praktiserede *'the art of healing'*:

"Hos min patient undgik jeg enhver form for aktiv psykoterapi under og efter behandlingen med LSD. Naturligvis kan man ikke udelukke, at en så intensiv påvirkning af et stof i sig selv kan have en terapeutisk virkning. På det tidspunkt, da jeg behandlede ham, var jeg iøvrigt i gang med en forsøgsrække, hvor jeg så vidt det nu er gørligt undlod enhver form for psykoterapi, da jeg ville se, hvad der sker, når man kun giver stoffet og iøvrigt lader patienten i fred såvel før som under og efter behandlingen, som omfattede 50 patienter."

Det var en game changer, der rokkede ved hele grundlaget for Sundhedsstyrelsens og andre myndigheders negligerende af LSD-affærens alvor.

DANSK LSD-LOV

Efter mine mange artikler om LSD inviterede jeg socialrådgiver og folketingsmedlem Alice Faber fra SF med til at besøge fem tidligere LSD-patienter. Hun blev dybt chokeret og udarbejdede straks et forslag om en særlov, der kunne give patienterne erstatning og en mulighed for efterbehandling. Loven blev vedtaget den 18. april 1986 og trådte i kraft den 1. juni samme år. Den var gældende i to år. Enhver læge skulle meddele deres patienter, at de kunne få erstatning med 'omvendt bevisførelse', dvs. at de kunne få erstatning og hjælp, medmindre det kunne bevises, at de havde taget skade af noget andet end LSD. Lignende ordninger blev indført i Canada og Storbritannien.

Således fik 154 tidligere danske LSD-patienter erstatning op til 225.000 skattefri kroner, enkelte som Gunnar Sandvei det dobbelte beløb. Mange andre var døde i mellemtiden, og for de fleste var beløbet kun et plaster på såret. Vigtigst var dog, at det offentlige erkendte sit an-

svar for mishandlingen af patienterne – at de fik en undskyldning. Muligheden for efterbehandling var nok ønsketænkning. Jeg fulgte Gunnar Sandvei til Göttingen, hvor professor Hanscarl Leuner forsøgte at helbrede ham med åndedrætsterapi, men uden held.

Men samtidig blev sagen lukket. Ingen offentlig undersøgelse har kulegravet, hvad der skete, da danske myndigheder tillod, at måske 400 psykiatriske patienter blev misbrugt med LSD. Der er både personhistorier og begivenheder, som ikke er fuldt belyst, og derfor kommer der fortsat nyt om den historie, der ikke vil dø, selv om LSD-terapi på et anderledes etisk grundlag i dag står over for et nyt gennembrud.

HISTORIEN DER IKKE VIL DØ af Alex Frank Larsen

1. Albert Hofmann: *LSD My Problem Child. Problem Child – Reflections on Sacred Drugs, Mysticism and Science*. MAPS, 2005.
2. Alex Frank Larsen: *De Sprængte Sind. Hemmelige forsøg med LSD*. Informations Forlag, 1985.
3. Charles Hayes: *Tripping. An Anthology of True-life Psychedelic Adventures*. Penguin Compass, 2000.
4. Egmont R. Koch & Michael Wech: *CIA's hemmelige forsøg med mennesker. – Kodenaavn Artiskok*. Schønberg, 2004.
5. Finn Abrahamowitz: *Hypnoseordene*. Høst & Søn, 2004.
6. Hanscarl Leuner: *Halluzinogene*. Verlag Hans Huber, 1981.
7. Harold A. Abramson (red.): *The Use of LSD in Psychotherapy and Alcoholism*. Bobbs-Merrill Company, 1967.
8. Henrik Werner Hansen: *Justitsmord*. Rosenkilde & Bohnhof, 2012.
9. John Marks: *The Search for "The Manchurian Candidate". The CIA and Mind Control*. Allen Lane Penguin Books, 1979 og McGraw-Hill, 1980.
10. Paul J. Reiter: *Antisocial or Criminal Acts and Hypnosis: A Case Study*. Springfield, Ill. C.C. Thomas, 1958.
11. Stanislav Grof: *Den indre rejse, bind 1-4*. Borgens Forlag, 1977-85.
12. *Visjon og Vilje: Festschrift til overlege Gordon Johnsen på 70-årsdagen 29. desember 1975*. Fabritius Forlag, 1975.

BLIVER VI BEDRE MENNESKER AF PSYKEDELIKA? af Victor Lange

1. Earp, B. D. 2018. Psychedelic Moral Enhancement. *Royal Institute of Philosophy Supplement* 83: 415-39.
2. Griffiths, R. R., Richards, W. A., McCann, U., & Jesse, R. 2006. "Psilocybin can occasion mystical-type experiences having substantial and sustained personal meaning and spiritual significance". *Psychopharmacology*, 187(3): 268–83.
3. Griffiths, R., Richards, W., Johnson, M., McCann, U., & Jesse, R. 2008. "Mystical-type experiences occasioned by psilocybin mediate the attribution of personal meaning and spiritual significance 14 months later". *Journal of psychopharmacology* 22(6): 621–632.
4. Griffiths, R. R., Johnson, M. W., Richards, W. A., Richards, B. D., McCann, U., & Jesse, R. 2011. "Psilocybin occasioned mystical-type experiences: immediate and persisting dose-related effects". *Psychopharmacology* 218(4): 649–665.
5. Agin-Lieb, G. I., Malone, T., Yalch, M. M., Mennenga, S. E., Ponté, K. L., Guss, J., Bossis, A. P., Grigsby, J., Fischer, S., & Ross, S. 2020. "Long-term follow-up of psilocybin-assisted psychotherapy for psychiatric and existential distress in patients with life-threatening cancer". *Journal of psychopharmacology* 34(2): 155–166.
6. Kettner, H., Gandy, S., Haijen, E., & Carhart-Harris, R. L. 2019. "From Egoism to Ecoism: Psychedelics Increase Nature Relatedness in a State-Mediated and Context-60 Dependent Manner". *International journal of environmental research and public health*, 16(24): 5147.
7. Mason, N. L., Mischler, E., Uthaug, M. V., & Kuypers, K. P. 2019. "Sub-acute effects of psilocybin on empathy, creative thinking, and subjective well-being". *Journal of psychoactive drugs*, 51(2): 123-134.
8. Hendricks, P. S., Crawford, M. S., Cropsey, K. L., Copes, H., Sweat, N. W., Walsh, Z., & Pavela, G. 2018. "The relationships of classic psychedelic use with criminal behavior in the United States adult population". *Journal of psychopharmacology*, 32(1): 37-48.
9. Zhang, L., Kong, M., & Li, Z. 2017. "Emotion regulation difficulties and moral judgment in different domains: The mediation of emotional valence and arousal". *Personality and Individual Differences* 109: 56-60.
10. Langlitz, N. 2012. *Neuropsychodelia. The Revival of Hallucinogen Research since the Decade of the Brain*. Berkeley: University of California Press
11. Langlitz, N. 2020. "Rightist Psychedelia". Hot Spots, *Fieldsights*, July 21. <https://culanth.org/fieldsights/rightist-psychedelia>.
12. Dobkin de Rios, M. 1984. *Hallucinogens: Cross-Cultural Perspectives*. Prospect Heights, Ill.: Waveland Press.